



3-6m.

KALBOS IR KNYGOS GELMĖ





2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa



ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA



NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-577-1

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė,
Eglė Krivickaitė-Leišienė

KALBOS IR KNYGOS GELMĖ

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
II RINKINYS

Vilnius, 2021

POKALBIS
TELEFONU / 9 p.

- 12. Meninė raiška
- 15. Tyrinėjimas

BEŽODIS, BESPALVIS
FILMAS / 14 p.

- 3. Emocijų suvokimas ir raiška
- 12. Meninė raiška
- 13. Estetinis suvokimas
- 17. Kūrybiškumas

SKAMBANTI
KNYGA / 51 p.

- 3. Emocijų suvokimas ir raiška
- 4. Savireguliacija ir savikontrolė
- 7. Santykiai su bendraamžiais
- 12. Meninė raiška

ŠILTOS IR
ŠALTOS
RAIDĖS / 19 p.

- 13. Estetinis suvokimas

LĒTAS KNYGOS
SKAITYMAS / 43 p.

- 7. Santykiai su bendraamžiais
- 17. Kūrybiškumas

INTERJERO
DIZAINERIAI / 23 p.

- 12. Meninė raiška
- 15. Tyrinėjimas

8. Rašytinė
kalba
9. Sakytinė
kalba

KAI KNYGA –
DIDESNĖ UŽ
MANE / 38 p.

- 7. Santykiai su bendraamžiais
- 12. Meninė raiška

ILIUSTRACIJŲ
KŪRIMAS / 34 p.

- 12. Meninė raiška
- 14. Iniciatyvumas ir atkaklumas

RAIDŽIŲ RITMINĖ
MUZIKA / 28 p.

- 12. Meninė raiška
- 14. Iniciatyvumas ir atkaklumas

KNYGELĖ KALBOS IR KNYGOS GELMĖ SUDARYTA IŠ DVIEJŲ DALIŲ:

1. *kalbos gelmė*; sudaro veiklos: *Pokalbis telefonu; Raidžių ritminė muzika; Bežodis, bespalvis filmas; Šiltos ir šaltos raidės; Interjero dizaineriai*. Šioje knygos dalyje didžiausias dėmesys skiriamas gramatikos lavinimui ir žodyno plėtimui;
2. *knygos gelmė*; sudaro veiklos: *Skambanti knyga; Lėtas knygos skaitymas; Iliustracijų kūrimas; Kai knyga – didesnė už mane*. Šioje knygos dalyje pristatomi skirtingi knygų skaitymo būdai.

VEIKLŲ FORMOS: kūrybinės dirbtuvės, tyrinėjimų stotelė, bendravimo sala, kūrybinė laboratorija, ateljė.

KNYGELĖS AKCENTAI

Psichologai teigia, kad iki penkerių metų intensyviai formuojasi socialinės veiklos įgūdžiai, vaikai išmoksta suprasti kalbą ir geba aktyviai ją vartoti.

Tikslingai parinkti žaidimai, pavyzdžiui, su muzikiniais ar kitais elementais, padeda vaikui sukaupti ir išlaikyti dėmesį, skatina norą tyrinėti, pažinti aplinką ir tolimesnį pasaulį (kultūras, papročius, gamtą ir kt.), formuoja vertybes, ugdo socialinius ir bendravimo gebėjimus, lavina kūrybinį, loginį mąstymą, moko tinkamai reikšti emocijas, padeda vaikams atsipalaiduoti. Tinkamai parinkta žaidybinė veikla taip pat skatina kalbos raidą, gebėjimą bendrauti.

Lavinant kalbinius ir kitus gebėjimus, svarbų vaidmenį atlieka knygos: jų vartymas, skaitymas. Todėl knygelės *Kalbos ir knygos gelmė* siekis – padėti vaikams „susidraugauti“ su knyga.

„Visų mūsų užduotis – mylėti žodžius ir branginti knygas, kuriose žodžiai jungiami istorijoms perteikti ar žaidžia ir skamba eilėse lyg muzika.“ (E. Teixidor)

GALIMYBĖS

Nustatyta, kad dažna mokymosi sunkumų priežastis yra vaiko kalbos ir bendravimo sunkumai, todėl knygelėje pristatomi kalbiniai žaidimai, kuriuos kartu su vaikais organizuodamas pedagogas gali sukurti kuo įvairesnes sąlygas atsiskleisti vaiko kūrybai, lavinti jo gebėjimus reikšti mintis, jausmus, nuotaikas, pasakoti patirtus įspūdžius, išsakyti savo nuomonę, bendradarbiauti su bendraamžiais.

Skaitymas vaiko gyvenime yra viena iš svarbiausių veiklų, padedančių pažinti pasaulį ir save, mokančių kalbėti ir mąstyti, pastebėti ir atrasti. Tačiau raidžių pažinimas ir meilė knygoms nėra duotybė – šių dalykų reikia išmokti, todėl labai svarbu, kad šalia vaiko būtų knygas mylintis suaugusysis.

Kasdien turėtume skirti laiko knygoms vartoti – tam pakanka vos kelių minučių. Knygų vartymas gali būti skirtingas: kai vaikai knygas varto kartu su suaugusiuoju, dažniausiai numatoma konkreči tema ir tikslai, be to, vaikai gali vartoti knygas vieni (be suaugusiojo), patys rinkti temas ir stabtelėti paanalizuoti tai, kas jiems tuo metu įdomu, be iš ankstinių tikslų.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Kad lavėtų kalba, vaikas turi būti skatinamas kalbėti. Siūlo-
me atliekant veiklas vaikams užduoti įvairius provokuojan-
čius klausimus, domėtis vaikų kasdieniais įspūdžiais, proble-
momis, nuotykiomis, potyriais ir pan. Neskubėkime, raskime
laiko išklausti vaiko nuomonę, patenkinkime jo norą pasi-
dalyti savo patirtimi ir išgyvenimais.

Jei vaikams kyla klausimų, neaiškumų, raskime laiko į
juos ramiai ir neskubant išsamiai atsakyti. Svarbu, kad patei-
kiami paaiškinimai ir pavyzdžiai vaikams būtų suprantami,
artimi jų buičiai.

Vaikams taip pat labai svarbu išmokti klausytis. Klausy-
damasis ir kalbėdamas, jis pratinasi išgirsti ir suprasti, ką
sako kitas žmogus, mokosi kalbėti pats.

Skaitymas visada turi savo veiksmo vietą: vaikai turi žinoti,
kur mes skaitome knygas ir kaip jas skaitome. Galime nusis-
tatyti skaitymo taisykles, pavyzdžiui, skaitome tyliai, netruk-
dome skaitančiam draugui ir pan.

Taip pat labai svarbu įvertinti savo nuotaiką ir kiek turime
laiko skaitymui. Skaityti galima viską: knygas, žurnalus, lai-
kraščius, skaityti galima net einant gatve – ten pilna plakatų,
įvairiausių ženklų. Nebijokime išbandyti skirtingų knygų, kad
patenkintume vaiko intelektualinius ir emocinius poreikius,
kad jis pats, kai panorės, be suaugusiojo pagalbos galėtų
norimą knygą pasiimti ir pavartyti, paskaityti.

Knygos turėtų būti laikomos vaikui pasiekiamoje vietoje.

1

POKALBIS TELEFONU

8. SAKY TINĖ KALBA. 5 žingsnis: laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.).
4 žingsnis. Klausymasis: pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas.

12. MENINĖ RAIŠKA: 5 žingsnis. Vizualinė raiška: savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino.

15. TYRINĖJIMAS. 5 žingsnis: domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą.

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė



Molbertas, telefonas, virvė,
pokalbis, paveikslas, dialogas,
kolega, išklaudyti, etiketas,
pagarba.



Vienkartiniai puodeliai, virvė, yla,
sąvaržėlės, balti popieriaus lapai,
pieštukai ar flomasteriai, molbertas,
įvairūs paveikslėliai ar nuotraukos.



- Kaip susikonstruoti telefoną?
- Kodėl aš girdžiu draugą?
- Ką draugas mato piešinyje (nuotraukoje)?
- Kaip draugui papasakoti, kad jis suprastų?



ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Filmas (istorija) apie pirmąjį telefoną.
Telefono aparatas (senovinis).



ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Kartu su vaikais susikonstruojame *telefonus*: dviejų vienkartinių stiklinių dugnuose padarome po skylutę; pro skylutes įveriamė virvės ir jų galuose užmauname po sąvaržėlę. *Telefonus* išbandome: svarbu, kad vaikai būtų toliau vienas nuo kito ir virvė būtų įtempta.

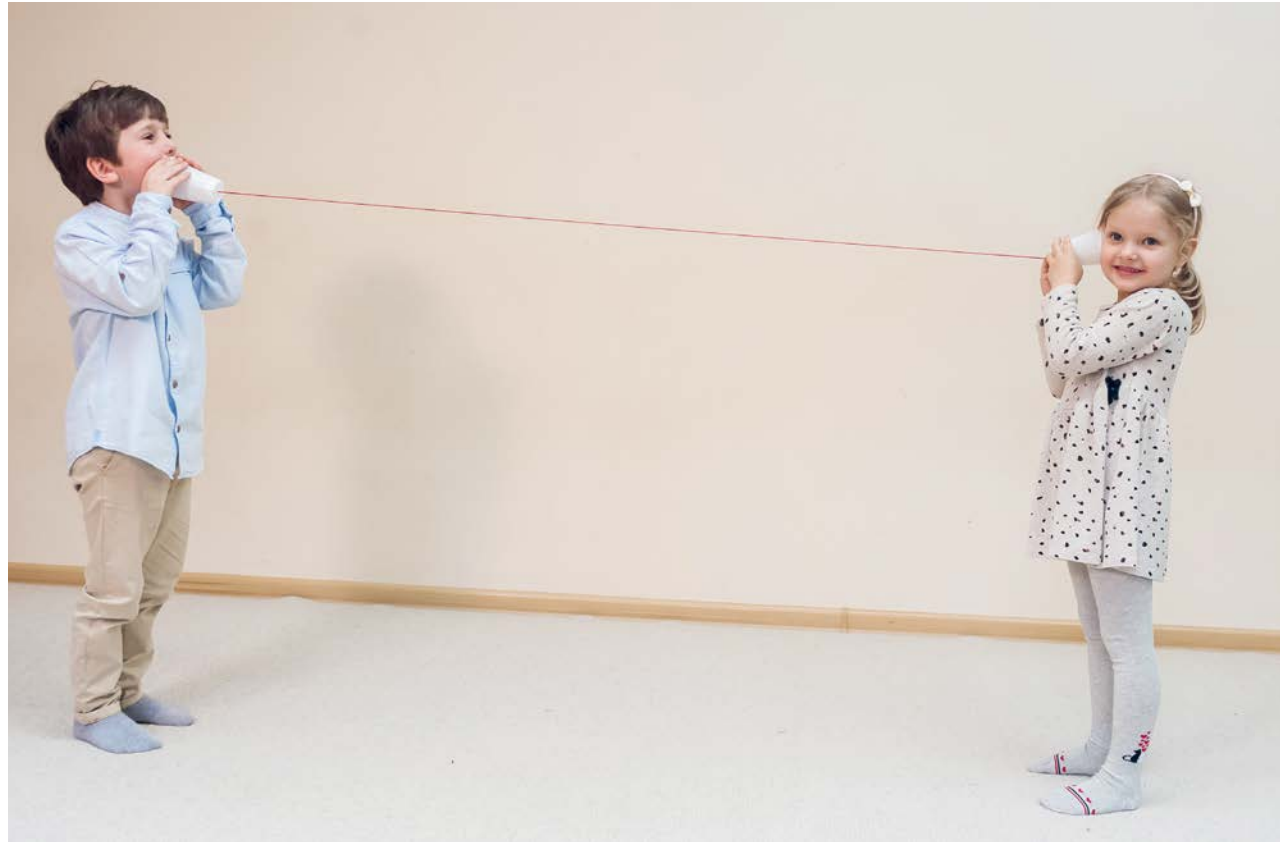


Erdvė padalijama į dvi dalis: vienoje pusėje – vaikas su paveikslėliu, o kitoje dalyje vaikas patogiai stovi prie molberto, pasiruošęs klausytis ir piešti. Būtų gerai, kad kiekvienai vaikų porai pavyktų suteikti kuo daugiau erdvės aplink juos.

Pakviečiame vaikus į jiems veikti paruoštas vietas.

Vienam vaikui duodame piešinį ar nuotrauką, kurią jis turi apibūdinti *telefonu* draugui, esančiam kitame *laido gale*, o šio užduotis – kuo tiksliau nupieštai tai, ką jam sako.

Perspėjame, kad apibūdinti reikia TIKSLIAI – kiekvieną detalę (pvz., jei tai žmogus – plaukų ilgį ir spalvą, akių spalvą ir kt., jei gamta – kiekvieną detalę: kiek krūmų ar gėlių, kiek paukščių danguje ir pan.), NES draugas, esantis *kitame laido gale*, NEMATO to, ką matai tu.





Tas, kuris piešia, gali užduoti klausimus kitam vaikui, turinčiam piešinį ar nuotrauką.

Galime surengti *parodomąjį* pokalbį (pedagogas su kitu vaiku arba pedagogas su kitu pedagogu).

Pakviečiame vaikus veikti: leiskime jiems pasirinkti, kas kuriame *laido gale* nori būti.

Po veiklos, kai pokalbis baigtas, pakviečiame pokalbio *dalyvius* palyginti paveikslus; aptariame abiejų paveikslų panašumus ir skirtumus.

- Pirmiausia duodame keletą minučių vaikams patiems juos palyginti ir tarpusavyje apsitarti.
- Tuomet savo darbus vaikai pristato vieni kitiems.

Pasidžiaugiamo atliktomis veiklomis.

Veikla tęstinė – kitą dieną ar savaitę kartojame tą pačią veiklą, tik pokalbio telefonu dalyviai apsikeičia vietomis, veikla kartojama dar kartą; tęsiame tyrinėjimus: koku atstumu geriausiai ir blogiausiai girdisi draugas; ar stiklinės dydis turi įtakos garso kokybei ir pan.; keičiame pokalbio temas: apie šeimą, nuotykius, skaičius, žaidžiame parduotuvę ir kt.

VEIKLOS PLĒTOJIMAS

- Dirba po du vaikus. Vienas vaikas „piešia“ pirštais kitam ant nugaros, o kitas – tai, ką jaučia, perpiešia ant lapo. Fone gali skambėti rami muzika (kol piešiama, apie 5–10 min.). Abu vaikai aptaria piešinį. Galimos variacijos: piešiama ant nugaros ir kito vaiko ant lapo vienu metu arba pirma piešia vaikas ant nugaros, o tuomet tas, kuriam piešta ant nugaros, ką atsimeņa – perpiešia ant lapo.
- Visa grupė žaidžia žaidimą „Sugedęs telefonas“.





Veikla skatina vaikus įdėmiai stebėti, aiškiai apibūdinti, įvardyti objektus. Taip pat įsiklausyti, išgirsti ir suprasti, ką sako draugas. Veikla lavina gebėjimą rišliai pasakoti.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas pastebi detales ir jas įvardija? (15)
- Kaip įsiklauso, išgirsta, supranta? (8)
- Kaip vaikas reaguoja, pamatęs galutinį rezultatą? (8)
- Ar vaikas kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius jungia į sakinius, laikydamasis perprastų kalbos taisyklių? (8)
- Ar vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.)? (8)
- Ar savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais? (12)
- Ar išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales? (12)
- Ar domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis? Ar suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą? (15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei yra vaikų, kurie blogai girdi, veiklą organizuojame kitaip: dalis vaikų kalbasi *telefonu*, o kita dalis vaikų eina vieni pas kitus į svečius ir bendrauja *gyvai*.

Gali būti, kad iš pirmo karto vaikai nesupras žaidimo taisyklių – tiksliai apibūdinti ir nupiešti nuotrauką. Siūlome pirmą kartą, parodant pavyzdį, žaisti pedagogui ir vaikui.

NAUDINGOS NUORODOS

Knyga vaikams: G. Rodari. *Pasakos telefonu*. Alma Littera, 2009.

Daina „Tai bent telefonas“:



Trumpas filmas apie telefoną: *Kakė Makė ir telefonai. Ką pasakė Kakė Makė?*:



Įskaityta ir įdainuota G. Rodari knyga „*Pasakos telefonu*“:



Informacija anglų kalba (rekomenduojama pedagogui pasižiūrėti ir vaikams pristatyti rodant vaizdą be garso, bet pedagogui pasakojant):

Nuorodos filmui arba istorijai apie telefono išradimą:

History of the Telephone for Kids:



History of the Telephone | I Didn't Know That:



The history of the telephone:



2

BEŽODIS, BESPALVIS FILMAS

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 4 žingsnis: atpažįsta kitų žmonių emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. 6 žingsnis: beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas žmogus.

8. SAKY TINĖ KALBA. 5 žingsnis: kalbėdamas žiūri į akis; kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis; laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia, laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveiksmius, prielinksnius ir kt.). 6 žingsnis: kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus; kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis.

12. MENINĖ RAIŠKA. 5 žingsnis: eksperimentuoja įvairiomis technikomis, fotografuoja.

13. ESTETINIS SUVOKIMAS. 6 žingsnis: palankiai vertina savo ir kitų vaikų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja įspūdžius apie vaidinimo siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilsius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė pats ir kiti vaikai.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 6 žingsnis: kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato.

PASIEKIMAI

VIETA:
vida
erdvė

FORMA: kūrybinė
laboratorija;
bendravimo sala



Spalvotos nuotraukos, nespalvotos nuotraukos, fotografuoti, pozuoti, fotografas, menas, akimirka, jausmai, diskusija, argumentas, filmas, nespalvotas filmas, įgarsinti, nebylusis filmas.



Fotoaparatas, projektorius, nuotraukos, spausdintuvas, popierius.



- Kokios nuotraukos – spalvotos ar nespalvotos – man labiau patinka?
- Ką suteikia nuotraukoms spalva?
- Kokios nuotaikos matyti nuotraukose, kuriose yra žmonių?
- Ar man pavyksta suprasti filmą, kuriame aktoriai nekalba?
- Ar aš galiu būti aktorius?



ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Ant sienų priklijuotos spalvotos ir nespalvotos nuotraukos; fotoalbumai su spalvotomis ir nespalvotomis nuotraukomis.



ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vaikams duodamas fotoaparatas ir jie fiksuoja aplinką: grupės draugus, grupės ar lauko aplinką ir pan. Vaikams suteikiama laisvė fotografuoti tai, ką jie nori.



Vaikų darytas nuotraukas atspausdiname ir iškabiname vienoje grupės erdvėje. Padarome tokias pačias spalvotas ir nespalvotas nuotraukas.

Leidžiame vaikams apžiūrėti nuotraukas, pakviečiame padiskutuoti, papasakoti apie savo padarytas nuotraukas.

Jei reikia – pradedame diskusiją provokuojančiais klausimais, pavyzdžiui:
„Ar pastebėjote, kad yra tokių pačių nuotraukų, BET jos šiek tiek skiriasi? Kuo? Kurios nuotraukos – spalvotos ar nespalvotos – jums labiau patinka? Kodėl?“

Stebime vaikų reakcijas.

Parodome vaikams žymių Lietuvos fotografų darytas nuotraukas (spalvotas ir nespalvotas).

Paruošiame tiek nuotraukų, kiek yra vaikų; kiekvienas vaikas išsirenka patinkančią nuotrauką.

Skiriame laiko nuotraukoms išanalizuoti, aptarti, sugalvoti pavadinimus. Pasižymime vaikų mintis.





Parenkame neilgą (kelių minučių) nespavotą ar spalvotą filmą, kuriame nėra žodžių.

Sukviečiame vaikus į kino seansą (per projektorius).

Vaikų neperspėjame, kad filmas bus be žodžių.

Peržiūrėję filmą, organizuojame diskusiją. Paklausiamo: „Kuo šis filmas yra kitoks? Ar patiko? Kas patiko, kas nepatiko? Ar esate matę panašių filmų? Apie ką šis filmas? Kaip supratote, apie ką šis filmas? (Kas padėjo suprasti, apie ką šis filmas?) Kokie yra filmo pagrindiniai veikėjai? Kaip jie jaučiasi?“ ir pan.



Pasiruošiame ir pateikiame vaikams klausimų, susijusių su pasirinkto trumpametražio filmo siužetu.

Po diskusijos pasiūlome vaikams įgarsinti filmą.

Jei yra galimybė, vaikų kalbines improvizacijas nufilmuojame.

VEIKLOS PLĒTOJIMAS

- Sukurti nebylųjį spektaklį, jį nufilmuoti ir peržiūrėti grupėje.
- Galima sukurti „gyvas nuotraukas“: atvaizduoti nuotraukų emocijas, figūras ir pan.
- Galime kurti grupės nebylųjį filmą ir drauge parinkti jam muziką (pedagogas pasiūlo kelis muzikos variantus, vaikai pasirenka vieną ir argumentuoja, kodėl jį pasirinko).
- Galima žiūrėti ne tik nespaltotą, bet ir spalvotą nebylųjį filmą. Jį aptarti, įgarsinti, suvaidinti.

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikams sunkiai pavyksta plėtoti diskusiją, būkime pasiruošę piešimo popieriaus ir priemonių. Paprašykime vaikų išreikšti savo jausmus piešiniais. Vėliau dar kartą pabandykime sugrįžti prie diskusijos.





Veikla sužadina diskusijas, kurios atskleidžia vaiko aktyvų žodyną, leidžia įvertinti, kaip jis vartoja gramatikos konstrukcijas, ar geba dalyvauti diskusijoje (pokalbyje). Skatina improvizuoti. Vaikai skatinami išmokyti įsiklausyti ir išklaustyti.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kaip vaikas įsitraukia į diskusiją? (13)
- Kaip sklandžiai reiškia mintis? (8)
- Kokius žodžius ir gramatines konstrukcijas vartoja (kalbėdamas apie nuotraukas, fotografavimo įspūdžius, aptardamas filmą)? (8)
- Ar geba palyginti du dalykus, pavyzdžiui, spalvotą ir nespalvotą nuotraukas, spalvotą ir nespalvotą filmus. Kokius žodžius vartoja? (8)
- Ar supranta užduodamus klausimus, pavyzdžiui: „Kas padeda suprasti filmą, jeigu veikėjai nekalba?“ (8)
- Ar kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja? (17)
- Ar ieško naujų idėjų, netikėtų sprendimų? (17)
- Ar noriai fotografuoja? (12)
- Ar atpažįsta kitų žmonių emocijas pagal jų veido išraišką, elgesį, veiksmus? (3)
- Ar supranta, kaip jaučiasi kitas žmogus? (3)
- Ar geba įvertinti savo ir kitų vaikų kūrybinę veiklą (pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu)? (13)

NAUDINGOS NUORODOS

Siūlomi nebylieji ir nespalvoti

trumpametražiai *Charlie Chaplino* filmai:

*The Lion
Cage:*



The kid:



Galimi spalvoti nebylieji filmai:

*Comme un Elephant
dans un magasin de
Porcelaine:*



*How Unexpected -
Vancouver Film
School:*



*Erste Christmas Ad 2018:
What would Christmas
be without love?:*



Lietuvos fotografai:

Romualdas
Rakauskas:



Algimantas
Kunčius:



Antanas
Sutkus:



Algis
Kriščiūnas:



Užsienio
fotografai:



3

ŠILTOS IR ŠALTOS RAIDĖS

9. RAŠY TINĖ KALBA. 4 žingsnis. Rašymas: domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti. Keiverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementų ir raidžių. Atlikdamas įvairią veiklą, pradeda vartoti raides ir simbolius (grafinius vaizdus). 5 žingsnis. Skaitymas: domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad raidės turi savo pavadinimus ir savitą grafinę išraišką. Rašymas: kopijuoja raides, paprastus žodžius. Bando rašyti raides, pradėdamas nuo savo vardo raidžių. 6 žingsnis. Klausymasis: supranta perkeltinę žodžių reikšmę.

12. MENINĖ RAIŠKA. 4 žingsnis. Vizualinė raiška: eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas.

13. ESTETINIS SUVOKIMAS. 6 žingsnis: palankiai vertina savo ir kitų vaikų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Plačiau papasakoja, ką ir kaip sukūrė.

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. 6 žingsnis: turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti veikloje iškylančias kliūtis, nepasisekus mėgina įtraukti bendraamžius ir tik tada kreipiasi į suaugusįjį.

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
ateljė



Šalta spalva, šilta spalva, šiltas garsas, šaltas garsas, raidė, garsas, mėlyna, raudona ir kitos spalvos, reakcija, eksperimentas, asocijuojasi, asociacija.



Lipnios japoniško popieriaus (*washi*) juostelės, akvarelinis popierius, akvarelė, teptukai, druska.



- Kokios yra šiltos ir šaltos spalvos?
- Kokių spalvų gali būti raidės ir garsai?
- Kurie garsai man skamba šaltai, o kurie – šiltai?
- Ką jaučiu, kurdamas x raidę (tą raidę, apie kurią kalbama)?
- Ką jaučiu, matydamas šiltas spalvas? Ką jaučiu, matydamas šaltas spalvas?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Ant stalo supiltas įvairiomis spalvomis nuspalvintos druskos kalnas ir šalia sudėtos abėcėlės raidės (kortelės).





ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Erdvė, paruošta spalvoms aptarti: įvairių spalvų popieriaus lapai ar skraistės arba kiti įvairių spalvų daiktai.

Žiūrint į turimus daiktus, aptariamos *šiltos* ir *šaltos* spalvos: kurios spalvos yra *šiltos*, o kurios – *šaltos*. Kaip vaikams atrodo, kodėl taip yra?



Pakviečiame vaikus į veiklai paruoštą erdvę: ant stalų padėta lipnių japoniško popieriaus (*washi*) juostelių, žirklės, baltas akvarelinio popieriaus lapas, akvarelė, teptukai.

Pasiūlome vaikams pasidaryti abėcėlės raides (kuriama ta raidė ar raidės, kurių tuo metu mokomasi): ant balto popieriaus lapo lipnia *washi* juostele suformuojama raidė.



Garsiai drauge pasvarstome, kaip *skamba* šis garsas – šiltai ar šaltai, kokios spalvos šiam garsui tiktų?

Pasiūlome vaikams nuspalvinti lapą su raide, pasirenkant spalvas, kurios jiems asocijuojasi ar primena tą *garsą*.

O kokios spalvos tiktų tai *raidei*?

Pasikalbėkime su vaikais: raidė (jos regimoji išraiška) gali priminti vienas spalvas, o garsas (t. y. tarimas) – visai kitas; padrąsinkime vaikus maišyti spalvas.

Kol spalviname akvarele, sugalvokime žodžių, prasidedančių šiuo konkrečiu garsu.

Pasiūlykime paeksperimentuoti: atnešame druskos, pasiūlome vaikams ant nuspalvintų popieriaus lapų užberti po žiupsnelį druskos ir stebėti, kas vyksta. Paaiškiname, kad įvyko cheminė reakcija: akvarelė sureagavo su druska.

Palaukiame, kol dažai nudžius, ir tuomet nuimame lipnią juostelę nuo lapo.

Pasidžiaugiamo kiekvienas savo kūrinium.



VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Tokiu pat principu galima pasidaryti daug raidžių, jas įlaminuoti – pradėti mokytis jungti raides į skiemenis.
- Susikurti savo grupės abėcėlę.
- Taip pat galima pasidaryti ir skaičius.



Veikla aktyvina dešinią ir kairią smegenų pusrutulius. Mokslo ir meno dėmė padeda lengviau pažinti ir įsiminti raides ir garsus, suprasti perkeltinę žodžio reikšmę.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas domisi abėcėlės raidėmis? (9)
- Ar pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide? (9)
- Ar supranta, kad raidės turi savo pavadinimus ir savitą grafinę išraišką? (9)
- Ar vaikas supranta perkeltines žodžių *šilta* ir *šalta* reikšmes, kai kalbama apie spalvas? (9)
- Ar bando rašyti raides, pradėdamas nuo savo vardo raidžių? (9)
- Kokius žodžius vartoja vaikas, kalbėdamas apie sąsajas tarp spalvos ir garso? (9)
- Ar sugalvoja žodžių, kurie prasidėtų piešiama raide? (9)
- Ar domisi ir kaip domisi priemonėmis? (12)
- Ar duotos medžiagos skatina vaiką kurti? (12)
- Ar palankiai vertina savo ir kitų vaikų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu? (13)
- Ar plėtoja paties pasirinktą veiklą? (14)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Vaikams gali būti sunku suprasti skirtumą tarp sąvokų *garsas* ir *raidė*, todėl prieš veiklą ir veiklos viduryje jiems reikėtų keletą kartų pakartoti ir parodyti, kad *raidė* – parašyta (galime vis iškelti popieriaus lapą su užrašyta raide ir pakartoti, kad tai yra raidė), o *garsas* – tariamas (popieriaus lapą paslepiame už nugaros ir garsiai ištariame tą garsą).

NAUDINGOS NUORODOS

Paaiškinimas, kas yra garsas ir raidė:



Apie spalvas – „Spalvos“:



Apie šiltas ir šaltas spalvas – „Warm“ vs. „cool“ colors: (rodoma be garso, paaiškiname)



Filmas mokytojams apie mėlyną spalvą – „A story of blue“:



Žr. knygelę „Kalbos spintelė“, atvartą *Pojūčių ratas. Balta*.

4

INTERJERO DIZAINERIAI

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA: ateljė;
kūrybinė
laboratorija



- Kokie baldai stovi kambariuose?
- Kokias spalvas parinkti baldams ir kitiems daiktams?
- Kokių baldų dar gali būti kambaryje?
- Kaip baldus ir kitus daiktus išdėlioti kambaryje?
- Kas kambaryje dar gali būti, be baldų?



Interjeras, dizainas, dizaineris, architektas, projektas, planas, interjeras, baldai, lova, sofa, komoda, lentyna ir kiti baldai, įvairios formos, mastelis.



Kartoninės dėžės (geriausia – baltos), nespalvotai atspausdinti įvairių baldų, buities ir interjero daiktų paveikslėliai, spalvoti pieštukai, flomasteriai, guašas ar akvarelė, klijai.

8. SAKYTINĖ KALBA. **4 žingsnis.** Kalbėjimas: kalba pats sau, kalbasi su kitu žmogumi, klausinėja, prašo; kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. **5 žingsnis.** Kalbėjimas: natūraliai pasakoja apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones ir prietaisus įvardijančius žodžius. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia, laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius, prieveiksmius, prielinksnius ir kt.).

12. MENINĖ RAIŠKA. **4 žingsnis.** Vizualinė raiška: patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris dirbant dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentarais, gestais, mimika.

15. TYRINĖJIMAS. **5 žingsnis:** domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Žurnalas apie namų interjerą.





ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Grupėje parengiama *įvadinė* erdvė darbui: padėta dėžė ir keletas žurnalo iškarpu, susijusių su namų interjeru.

Vaikai pakviečiami apžiūrėti priemonės - pasvarstyti, ką su jomis galima nuveikti.

Tada pasikalbame apie mėgstamiausią vietą namuose: savo kambarį, virtuvę ir kt. Pasidomime, kodėl būtent ši namų vieta yra vaikų mėgstamiausia.

Kuriame minčių žemėlapij (žr. „Naudingas nuorodas“).

Pakviečiame vaikus tapti namų interjero dizaineriais.



Ugnė, 6 m.



Kviečiame vaikus į veiklai paruoštą erdvę: ant stalų padėti atspausdinti nespalvoti įvairių baldų ir interjero detalių (visų kambarių baldų) paveikslėliai, pieštukai, akvarelė (guašas), flomasteriai ir (ar) kitos spalvinti skirtos priemonės, kartoninės dėžės (kiekvienam kambariui – po dėžę), klėjai.

Paiškiname, kad tai yra namas, kuriame yra virtuvė, vaiko miegamasis, tėvų miegamasis, svetainė, taip pat garažas.

Pasiūlome kiekvienam vaikui susikurti savo kambarį (ar keletą kambarių).



Serafimas, 6 m.



Paaškiname vaikams, kad jie patys turi pasirinkti lubų, grindų, sienų ir baldų spalvas, nuspręsti, kur ir kokie baldai turėtų stovėti, kokios interjero detalės reikalingos ir pan.

Paprašome vaikų pristatyti savo sukurtus kambarius, papasakoti apie kambario interjerą (jei vaiko pasakojimas yra labai trumpas, bandome *paskatinti diskusiją, pavyzdžiui: „Koks įdomus sprendimas prie raudono fotelio pastatyti mėlyną stalą!“*).

Pasidžiaugiamo vaikų sukurtais kūriniais.

Šią veiklą siūlome plėtoti savaitę ar net kelias (skirkime laiko veiklos planui aptarti, modeliuoti ar piešti, spalvoms aptarti ir pan.).

Nepamirštame surengti „jaunųjų dizainerių“ parodos. Jei pavyksta, visus vaikų sukurtus kambarius galime sujungti į vieną statinį (namą, daugiaaukštį pastatą ir pan.)



VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Remiantis panašiu principu, galima statyti namų kvartalą, rajoną ar miestą.
- Galima kurti savo darželio aplinkos miniatiūrą.
- Galima pasikviesti dizainerį, kuris papasakotų apie savo darbą.
- Kolekcionuoti nežinomus pavadinimus. Kai vaikas išgirsta nežinomą žodį – turime vietą (pvz., lentą), kur jį užrašome, iliustruojame.
- Iš žurnalų iškarpų galima sukurti savo svajonių paveikslą (pvz.: „Noriu turėti vienaragį“, „Noriu gauti daug dovanų“ ir pan.).





Veikla sužadina kūrybinį, loginį mąstymą, vaizduotę; skatina vaikus bandyti, ieškoti, atrasti ir pastebėti; įvardyti ir apibūdinti daiktus. Veikla padeda plėsti aktyvųjį ir pasyvųjį vaiko žodynus, suprasti medžiagiškumą, mastelį.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia, laikydamasis perprastų kalbos taisyklių? (8)
- Ar vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius, prieveiksmius, prielinksnius ir kt.)? (8)
- Kokiais žodžiais, sakinio konstrukcijomis apibūna savo *kūrinių*? (8)
- Ar kuria spontaniškai, ar pagal išankstinį sumanymą, kurį įgyvendina? (12)
- Ar kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentarais, gestais, mimika? (12)
- Ar planuoja darbą: dėlioja priemones, bando, žiūri, lygina, kaip atrodo, kas geriau, keičia? (12)
- Ar domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai? (15)
- Ar medžiagas renkasi tikslingai? (15)
- Ar suvokia ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas, ir jo paskirties? (15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikui trūksta žodžių savo darbui apibūdinti, reikėtų situaciją aptarti su logopedu, grupėje vykdyta veikla gali būti tikslingai tęsiama logopedo veikloje. Pedagogas išsako logopedui savo pastebėjimus apie vaiko kalbą (pvz., sunku pristatyti, trūksta žodžių), o logopedas gali išplėtoti šią temą per užsiėmimus.

NAUDINGOS NUORODOS

Straipsniai apie minčių žemėlapius pedagogams:

Mąstymo žemėlapių taikymas
ugdant ikimokyklinukų kalbą:



Praktiniai patarimai, kaip
paskatinti vaikus mokytis:



5

RAIDŽIŲ RITMINĖ MUZIKA

9. RAŠYTINĖ KALBA. Skaitymas. **5 žingsnis:** domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi skiemenis, žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad raidės turi savo pavadinimus ir savitą grafinę raišką. Rašymas. **5 žingsnis:** kopijuoja raides, paprastus žodžius. Braižo ir aiškina schemas. **6 žingsnis.** Skaitymas: žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Vertybinė nuostata: domisi rašytiniais ženklais, simboliais.

12. MENINĖ RAIŠKA. Muzika. **6 žingsnis:** improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. **4 žingsnis:** pakviestas, sudomintas įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai grupei pasiūlytą veiklą. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padaršinimo.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
laboratorija



Abėcėlė, raštas, raidės, natos, tipografija, skiemuo, skaičiuotė, trumpa nata, ilga nata, hieroglifai, neumos, ketvirtinė, aštuntinė.



Popierius, rašymo priemonės (pieštukai, flomasteriai, kreidelės, tušinukai), didelės lentos, dalijamoji medžiaga (abėcėlės, kortelės su raidėmis ir kt.).



- Ar aš skiriu raides?
- Kas yra skiemuo?
- Kaip jungiamos raidės?
- Kaip iš skiemenų sukurti muziką?
- Ar aš gebu užrašyti raidę?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Abėcėlės (lietuvių, anglų, lenkų, baltarusių, rusų, latvių, vokiečių, italų, prancūzų ir kitų kalbų) raidžių kortelės.

Paruošta RAIDŽIŲ erdvė: abėcėlės plakatas, ant stalo padėtos raidžių kortelės, žodžiai, kompiuterio klaviatūra ar senovinė spausdinimo mašinėlė, rašymo priemonės, popierius, vokai.





ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Skaičiuotė:

*Drum drum drumbacélé,
Micé acé kumbacélé,
Micé A, micé B,
Micé acé kumba C.*

Pakviečiame vaikus žaisti: sakydami skaičiuotę, judame erdvėje – laisvai vaikštome, judame po du, tris, keturis. Tai pakartojame keletą kartų. Tuomet pakviečiame vaikus išgirsti raides A, B, C: kai sakydami skaičiuotę išgirstame atskirus garsus A, B arba C, suplojame; kitą kartą išgirdę vėl tuos pačius pavienius garsus (A, B arba C) – suplojame su draugu arba kaip nors neįprastai (už nugaros, virš galvos, į kūną ar pan.).



Po judrios veiklos visi kartu žiūrime į iš anksto paruoštus skaičiuotės skiemenis: DRUM, DRUM, DRUM, BA, CÉ, LÉ, MI, CÉ, A, CÉ, KUM, BA, CÉ, LÉ, MI, CÉ, A, MI, CÉ, B, MI, CÉ, A, CÉ, KUM, BA, C. Tyrinėjame skiemenis, ieškome pasikartojančių skiemenų, juos surūšiuojame.

Padedame vaikams pasiskirstyti į grupėles po tris ir tyrinėjame surūšiuotus skiemenis. Pakviečiame šias raides surasti abėcėlėse.



Esame iš anksto pasiruošę įvairių abėcėlių pavyzdžių, dar papildomai prie abėcėlių pateikiame ir kitokių rašmenų (žr. toliau aprašytus pavyzdžius, kuriuos rekomenduojame pasiruošti pedagogui):

- senovės graikų himno pavyzdį. Tai yra viena seniausių mums žinomų garsų užrašymo sistemų, kurią sukūrė graikai VII a. pr. Kr. Šios sistemos pagrindas – 24 raidės, kurios žymėjo tik garsų aukštį;
- ankstyvojo grigališkojo choralo pavyzdį (pradžioje choralai buvo užrašomi kableliais, brūkšniais ir taškeliais virš teksto, ir šie ženklai buvo vadinami neumomis);
- S. Winstono tipografijos meno kūrinių, sukurtų iš raidžių;
- egiptiečių hieroglifų lentelę;
- kinų, japonų tekstų;
- raidinius natų pavadinimus: A, B, C, D, E, F, G, A.

Kai vaikai suranda skaičiuotės raides, pakviečiame pateiktuose lapuose surasti lietuvių kalbos abėcėlę, nustatyti kitas kalbas, rasti pavyzdžius, kuriuose užrašyta muzika.

Pagal pateiktą pavyzdį (žr. 1 pavyzdį) pabandome užrašyti skiemenų muziką. Pradžioje dirbame visi kartu. Pasirenkame 4 skiemenis iš skaičiuotės.



Pavyzdys Nr. 1

DRUM		BA	BA	LĖ		CĖ		MI	A	KUM	



Visi drauge ritmiškai tariame į lentelę sudėliotus arba užrašytus skiemenis (jei skienuo užima du langelius – jis yra ilgas (ketvirtinė), jei vieną langelį – trumpas (aštuntinė) (žr. 2 pavyzdį).

Vaikai tą pačią užduotį atlieka grupelėmis, kuria skiemenų muziką.

Grupelės pristato savo sukurtą muziką.

Pasidžiaugiamo vaikų muzikinėmis kompozicijomis.

Pavyzdys Nr. 2

DUN	DUN	TIK	TAK	DUN		TAK		TIKI	TIKI	TAK	
-----	-----	-----	-----	-----	--	-----	--	------	------	-----	--

DUN	TAK	TIK	TAK	DUN	TAK	TIK	
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	--

DUN	
-----	--

--	--

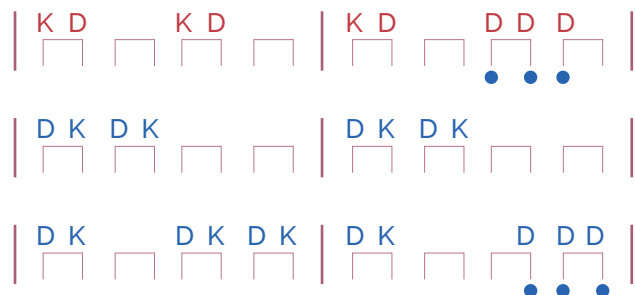


TAK	TAK
-----	-----

TIKI	TIKI
------	------



Pavyzdys Nr. 3



- Papildomas ženklas, pavyzdžiui, trepsėjimas.



VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Mokomės skirti dešinę ir kairę, mokomės priebalsių K, D. Ritmiškai jas galime sudėlioti, užrašyti ir atlikti pagal 3 pavyzdį.
- Paprašome vaikų atsinešti po veidrodėlį. Kiekvieną balsę užrašome ant atskiro lapo. Rodome balsę, ją visi kartu ištariame. Dar kartą tardami tą pačią balsę, žiūrime į veidrodėlį ir tyrinėjame savo veido išraišką.
- Žaidžiame ratelį: sustojame rateliu; ratelio viduryje ant kilimo padėta viena atversta raidė – balsė Ė. Visos kitos kortelės užverstos (priebalsės). Einame rateliu ir sakome: „*Einame rateliu, paskui draugą*

rateliu“. Vienas iš vaikų eina į ratelio vidurį, atverčia vieną iš kortelių, pavyzdžiui, raidę Z, ir garsiai pasako, koks skiemuo išėjo: „Z + Ė = ZĖ“. Jis parodo grupės draugams, kaip šokti. Vaikai šoka savo vietose ir sako: „*Šokame su draugu, šokame su draugu, zė zė zė zė zė zė, zė zė zė zė zė zė*“. Vedantysis į ratelio vidurį pakviečia kitą draugą. Žaidimą kartojame nuo pradžių.

- Išmoktas raides surašome ant mažų vienkartinų lėkštučių. Ta pati raidė turi būti užrašyta ant dviejų lėkščių. Žaidžiame atminties žaidimą.
- Tyrinėjame S. Winstono darbus. Kuriname raidžių paveikslus.





Muzika skatina aktyviai reaguoti įvairias smegenų sritis, organizme išsiskiria dopaminas, dar vadinamas „laimės hormonu“. Dopaminas mums siunčia signalą: „Nesustok, noriu dar“. Žaidimų tikslas – pasiekti, kad panašų poveikį sukeltų ir mokymasis, kad besimokančiojo motyvacija augtų, ir jis norėtų mokytis dar, nepaisydamas savo amžiaus ir galimybių.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas domisi abėcėlės raidėmis? (9)
- Ar pastebi skiemenis, prasidedančius ta pačia raide? (9)
- Ar braižo ir kuria schemas iš skiemenų? (9)
- Ar supranta, kaip jungiamos raidės? (9)
- Ar supranta, kad garsas yra susijęs su raide? (9)
- Ar domisi simboliais? (9)
- Ar groja tiksliai, ritmiškai? (12)
- Ar kuria ritmus, improvizuoja muzikos instrumentais savo sugalvota ar suaugusiojo pasiūlyta tema? (12)
- Ar įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą? (14)
- Ar noriai dirba su grupe? (14)
- Ar ištikus nesėkmei prašo pagalbos? (14)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Gali būti, kad šios veiklos užduotims perprasti vaikams reikės daugiau laiko nei įprastai. Veiklą plėtokime nuosekliai, neskubėdami, prisitaikydami prie vaikų tempo. Veiklą kartokime reguliariai.

NAUDINGOS NUORODOS

Tipografinio meno pavyzdys: S. Winston, J. Oliver. *Knygų vaikas*. Muzikija, 2019.

Knygos vaikams:

K. Macurová. *Kada tu žydėsi*. Nieko rimto, 2020.

Skaityk su manim: skiemenuotos pasakos vaikams. Lucilijus, 2017.

Pasakos ir mįslės. Pirmoji skaitymo knyga 5–6 metų vaikams. Presvika, 2018.

I. Babilaitė. *Čiauškančios raidės*. Žara, 2010.

J. Danilavičius. *Mažasis elementorius. Mokausi skaityti*. Šviesa, 2021.

A. A. Jonynas. *Skambanti abėcėlė*. Tyto alba, 2020.

Ž. Adomatytė. *Linksmoji abėcėlė*. Baltos lankos, 2019.

Muzikiniai filmukai skaityti ir groti:

Visual Musical Minds.

A Guide to Rhythm Reading:

Syncopation ~Papaya Edition:



Bim Bum ~ A Clapping Game

Song, La Bamba ~with

lyrics, notation, and chords:



6

ILIUSTRACIJŲ KŪRIMAS

8. SAKY TINĖ KALBA. 4 žingsnis. Klausymasis: klausosi aplinkinių sekamų pasakojimų; pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Kalbėjimas: kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. 5 žingsnis. Kalbėjimas: seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja.

12. MENINĖ RAIŠKA. 6 žingsnis. Vizualinė raiška: skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas.

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. 5 žingsnis: pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą – vienas ir su draugais. 6 žingsnis: susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.

PASIEKIMAI

VIETA:
vida us ar
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinės
dirbtuvės



Istorija, kūrėjas, rašytojas,
ilustratorius, dailininkas,
objektas, pristatymas, tęsinys.



Kartoninės kortelės, piešimo, rašymo
reikmenys, magnetinė lenta.



- Ką aš galiu nupiešti?
- Kokias priemones piešimui pasirinksiu?
- Kaip man apibūdinti nupieštą objektą?
- Ar gebu kurti istoriją?
- Ar man pavyksta išgirsti draugą?
- Kaip įdomiai pratėsiu istoriją?
- Ar aš atsimenu mūsų kurtą istoriją?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Stalo žaidimai (pavyzdžiui, domino kortelės, atminties lavinimo kortelės ir kiti su kalbos ugdymu susiję žaidimai).





ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vaikai yra susipažinę su įvairiais grupėje turimais stalo žaidimais. Vieną dieną pedagogas iš skirtingų stalo žaidimų paima po vieną ar po kelias korteles ir pasiūlo vaikams iš jų visiems drauge sukurti pasakojimą*.

Pedagogas sako: „*Labai graži istorija! Gaila, kad tokia trumpa. Reikėtų daugiau paveikslėlių. O gal patys tapkime istorijos iliustratoriais?*“



Kviečiame vaikus į veiklai paruoštą erdvę: ant vieno stalo sudėtos paruoštos priemonės: įvairių formų ir dydžių pieštukai, vaškinės kreidelės ir pastelės, flomasteriai, tušinukai ir paprasti (n spalvoti) pieštukai.

Pedagogas vaikams išdalija po vieną nedidelę kartoninę kortelę.

Pakviečiame vaikus pasirinkti jiems patinkančias piešimo priemones.

Pasiūlome piešti po vieną objektą ant vienos kortelės pusės.

Pedagogas taip pat nupiešia vieną objektą.

* Šiame veiklos etape svarbu, kad kortelių nebūtų daug ir pati veikla neužsitęstų. Rekomenduotina kiekvienam vaikui duoti daugiausia po 4 korteles.



Kai visi vaikai baigia darbą, susitvarko kūrybinę erdvę, juos pakviečiame prie magnetinės lentos*: čia kursime istoriją pagal vaikų iliustracijas.

Pakviečiame kiekvieną vaiką trumpai (vienu sakiniu) pristatyti, ką jis nupiešė, ir piešinį priklijuoti prie magnetinės lentos. Pedagogas pirmasis pristato savo kortelę, taip parodydamas pavyzdį ir netiesiogiai pradėdamas kurti istoriją.

Visiems grupės vaikams pristačius savo piešinius, pakviečiame sukurti pasakojimo, pradžioje sukurto iš kortelių, surinktų iš skirtingų žaidimų, tęsinį su savo sukurtomis kortelėmis.

Pedagogas tvarkingai sudėlioja korteles į eilę (eiles).

Sukūrę istoriją, korteles paliekame ant lentos.

Veikla tęsiama kitą dieną. Žaidžiame su tomis pačiomis kortelėmis, tik kuriama kita istorija.

Kai pajuntame, kad jau trūksta kortelių naujiems pasakojimams kurti – nusipiešiame.



* Jei grupėje nėra magnetinės lentos, veikti galima prie stalo, susėdus ant kilimo.



Veikla skatina kūrybinį, loginį mąstymą, lavina atmintį. Plečia aktyvųjį vaiko žodyną. L. Vygotskis rašė: „*Geriausias būdas [mokyti rašyti ir skaityti] yra toks, kai vaikai ne mokosi skaityti ir rašyti, o abu šie sugebėjimai atrandami žaidimų situacijose. <...> Tokiu pat būdu, kokių vaikai mokosi kalbėti, jie turėtų mokytis skaityti ir rašyti.*“ Žaidžiant smegenys išskiria tam tikrą cheminę medžiagą – dopaminą, kuris skatina pakilią nuotaiką, susižavėjimą ir leidžia mums lengvai koordinuoti veiksmus.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas girdi, ką pasakoja pedagogas? (8)
- Ar išgirsta draugą? (8)
- Ar geba atsiminti veiklos pradžioje kur tą istoriją? (8)
- Kiek ir kokius žodžius bei sakinio konstrukcijas vartoja, apibūdindamas savo pieštą objektą ir kurdamas istoriją? (8)
- Ar geba kūrybiškai ir įdomiai dirbti vienas ar su draugais? (14)
- Ar skirtingiems sumanymams įgyvendinti tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikas linkęs nusižiūrėti idėją nuo draugo: pastebėjus, kad vaikas nuolat kopijuoja draugą (pavyzdžiui, kai yra atliekamos įvairios meninės veiklos), draugams pasiūlyti skirtingas užduotis.

Jei vaikai linkę piešti tokius pat objektus (pvz., princeses ar robotus), juos sudominti kitu kontekstu (knyga, veikla, filmu ar pan.).

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Sukūrus grupės stalo žaidimą, galima:

- papasakoti apie draugo sukurtą kortelę;
- pasiskirstyti grupelėmis, burtais išsitraukti po kortelę ir grupelėse sukurti trumpas istorijas, jas papasakoti visai grupei;
- aptarti kortelėse nupieštų objektų keliamas emocijas;
- laisvai žaisti: palikti korteles ant magnetinės lentos, leisti vaikams laisvai jomis naudotis ir kurti; stebėti vaikus;
- pačias smagiausias istorijas užrašyti;
- smagiausias istorijas suvaidinti;
- kortelių žaidimas gali būti nuolat pildomas naujomis kortelėmis.

NAUDINGOS NUORODOS

Įdomios kortelės kalbai lavinti. Stalo žaidimai: „*Dixit*“, „*Pasakų skrynelė*“ (angl. „*Story Chest*“).

Italų dizainerio Enzo Mari sukurtos kortelės.

Stalo žaidimas *Storie a cucu*. *L'inventastorie di Valentina*. Leidykla: Valentina Edizioni.

7

KAI KNYGA – DIDESNĖ UŽ MANE

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 5 žingsnis: sėkmingai įsitraukia į vaikų grupės veiklą, kartu žaidžia.

9. RAŠYBINĖ KALBA. 5 žingsnis. Skaitymas: sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija savitus skaitomo teksto veikėjų bruožus. 6 žingsnis. Rašymas: kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją.

12. MENINĖ RAIŠKA. 5 žingsnis. Vizualinė raiška: savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris vykstant procesui gali kisti.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus
erdvė

FORMA: tyrinėjimų
stotelė; kūrybinės
dirbtuvės



Knyga, didelis formatas, profesijos, gyvenvietė, statiniai, dailininkas, iliustratorius, dizaineris, kūrėjas, rašytojas, leidykla, spaustuvė.



Stori didelio formato lapai (dvylika A2 arba A1 formato lapų; gali būti įvairių spalvų); vaikų nuotraukos, pieštukai, klajai, dėžės, kaladėlės.



- Kaip sukurti knygą?
- Kokio dydžio gali būti knygos?
- Apie ką gali būti knyga?
- Kaip atvaizduoti gyvenvietę lape?
- Kaip pristatyti save knygoje?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Knygų pristatymai (vaikai pristato savo mėgstamas knygas).

Skirtingų dydžių knygos mūsų grupėje – surasti pačią didžiausią (mažiausią) knygas.





ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

„Ryto rato“ metu pedagogas vaikams pasiūlo pasisikirstyti vaidmenimis (kas bus dailininku, kas bus rašytoju) ir sukurti knygą. Aptariame knygos struktūrą: apžiūrime iliustracijas, suskaičiuojame puslapius (atkreipiame dėmesį, kur žymimas puslapių numeris), ieškome, kur užrašytos knygos autoriaus, iliustratoriaus pavardės, kur yra nurodyti leidyklos ir spaustuvės pavadinimai, ir kt. Aptariame knygos dizainą (kaip išdėliotas tekstas ir piešiniai – tekstas pateiktas ant piešinių, šalia jų; kokio dydžio yra tekstas ir pan.).

Paklausiamo, apie ką vaikai norėtų kurti knygą. Pedagogas pasižymi vaikų mintis. Grupėje randame vietą dėžutei, į kurią vaikai deda nupieštas arba užrašytas knygos idėjas.

Pedagogas susipažįsta su vaikų pasiūlymais, kiekvieno vaiko idėja turėtų būti įtraukta į kuriamos knygos turinį. Pedagogas, remdamasis vaikų mintimis, parengia knygos struktūrą ir pristato grupės vaikams.





Pirmas skyrius – knygos veikėjų (t. y. grupės vaikų) prisistatymas.

Pakviečiame vaikus į jau paruoštą erdvę. Paruoštos piešimo priemonės: pieštukai, kreidutės, nedideli popieriaus (kartono) lapai (6 x 8 cm) (žr. paveikslėlį), iš nuotraukų iškirpti vaikų veidai, klėjai.

Pasiūlome vaikams ant duoto lapo priklijuoti nuotrauką ir pripiešti kūną taip, kad parodytų, ką jie labiausiai mėgsta veikti.

Perkeliame vaikų piešinius į knygą (šiai temai skiriamas vienas knygos atvartas – du atversti lapai. Knygos lapui arba atvartui siūlome rinktis A1 dydžio lapus).

Vaikai kviečiami apibūdinti draugų pomėgius.

Pasidžiaugiamo įdomiu knygos skyriumi ir vaikų atliktais darbais.





Antras skyrius – pagrindiniai knygos veikėjai kuria gyvenvietę.

Sukviečiame grupės *susirinkimą*, kuriame pristatome naujo skyriaus temą – *knygos veikėjo gyvenvietė*.

Pakviečiame vaikus į paruoštą erdvę, kurioje yra įvairių dydžių ir formų kaladėlių, įvairių dydžių ir formų kartoninių dėžių, įvairių figūrėlių, popieriaus lapų, klijų, žirklių, piešimo priemonių ir kitų turimų priemonių. Pasiūlome vaikams pastatyti gyvenvietę.

Kai gyvenvietė pastatyta, ją nufotografuojame ir aptariame: kiekvienas vaikas papasakoja, ką pastatė, kokia statinio paskirtis.

Kiekvienam vaikui duodame po A4 formato lapą, kad perpieštų ir, jei nori, dar patobulintų pastatytą gyvenvietę. Vaikai papasakoja, ką naujo atrado.

Visi analizuojame, kam (kokiems objektams) vaikai gyvenvietėje skyrė daugiau dėmesio.

Kitą dieną padedame vaikams susiskirstyti į grupėles pagal profesijas: statybininkai,

sodininkai, gatvių architektai ir kt. Vaikai ant lapų piešia atskiras detales, jas spalvina ir iškerpa.

Visas detales draugiškai klijuoja į knygos atvartą (ant dviejų A2 arba vieno A1 formato popieriaus lapo).

Išklausome, ką vaikai pasakoja apie savo sukurtą gyvenvietę. Nepamirštame fiksuoti vaikų minčių: taip sukuriame tekstą antrajam skyriui, kurį pedagogas jam priimtiniu būdu perkelia į kuriamą knygą.



Veikla skatina vaikus dirbti grupėmis, išgirsti ir suprasti vienas kitą; lavina vaizduotę, kūrybingumą, rišlaus pasakojimo gebėjimus, padeda geriau pažinti save ir draugą.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas domisi ir kaip domisi veikla? (7)
- Kaip apibūdina savo sukurtą darbą? (9)
- Kaip vaikui sekasi dirbti su grupe? (7)
- Ar piešinyje bando rašyti žodžius? (9)
- Kokius ir kiek simbolių vartoja informacijai perteikti? (Pvz., kiek objektų nupiešta, kiek žodžių bandyta užrašyti ir pan.) (9)
- Ar savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais? (12)
- Ar išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei grupėje yra keletas lyderiaujančių vaikų, pasistengiame juos paskirstyti į skirtingas darbo grupes. Pedagogas, pažindamas vaikus ir jų charakterio savybes, sukuria grupes, atsižvelgdamas į vaikų įvairovę.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Tai – ilgalaikė veikla, ji gali trukti visus metus. Pedagogas nusprendžia, susiplanuoja, kokios temos gali būti įtraukiamos į knygą bendrai su vaikais. Galimos šios temos: kosmosas, sodas, maistas, miškas, kompiuteris, naminiai gyvūnai, ligos. Kaip buvo minėta, temas siūlo patys vaikai, tereikia jas priimti.
- Atidžiai tyrinėdami knygas, aptariame, kur ir kaip rašomas jų tekstas (nagrinėjame skirtingose knygose parašyto teksto vietas); tyrinėjame iliustracijas; analizuojame knygų matmenis.
- Į grupę pasikviečiame knygų kūrėją.

NAUDINGOS NUORODOS

Apie *Reggio Emilia* ugdymo filosofiją:



Susitikimus su knygų autoriais organizuoja miesto bibliotekos, VŠĮ „Vaikų žemė“, leidykla „Tikra knyga“.

8

LĒTAS KNYGOS SKAITYMAS

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 5 žingsnis: geranoriškai veikia kartu su grupės draugais, siūlydamas savo ar priimdamas kitų vaikų sumanymą, fantazuodamas.

8. SAKYTINĖ KALBA. Kalbėjimas. 5 žingsnis: klausosi ir suvokia įvairaus turinio tekstus. Kalbėjimas. 5 žingsnis: kuria įvairias istorijas. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia, laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveiksmius, prielinksnius ir kt.).

17. KŪRYBIŠKUMAS. 4 žingsnis: pasitelkdamas vaizduotę pasakoja, sugalvoja įdomių idėjų. 5 žingsnis: klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį.

VIETA:
vidaus
erdvė

FORMA: tyrinėjimų
stotelė; kūrybinė
laboratorija



Knyga, vienaragis, perlai, karčiai, kanopa, barzda, ragas, pasaulis, debesys, formos, Žemės planeta, žvaigždynai, drakonas, vėžlys, feniksas, stiprybė, išmintis, rojus, kompozicija.



Baltos ir pastelinių spalvų popieriaus lapai, piešimo priemonės, knyga, obuoliai, pintinė, fotoaparatas.



- Ar galiu pavaizduoti tai, ką girdėjau?
- Kaip aš pavaizduosiu knygos herojų?
- Ką patyriau skaitydamas knygą?
- Ką sužinojau?
- Kaip *toli galiu nukeliauti*, skaitydamas knygą?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Lietuvos Respublikos Prezidento vėliava.

Dangaus kūnų tyrinėjimas – Vienaragio žvaigždynas, matomas žiemą, ir jo legenda.





ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Debesuotą su pragiedruliais dieną pakelti akis į dangų. Vaikams pasiūlome stebėti debesis ir pasidalyti mintimis: kaip jie juda, kokių jie yra formų ir dydžių. Ką mums primena debesys (į ką yra panašūs)?

Jei yra galimybė – suorganizuoti plenerą (tapymą gamtoje).



Ši aprašoma veikla yra paremta muzikinės istorijos knyga „*Vienaragio mįslė*“ (žr. „Naudingas nuorodas“).

Perskaitome sakinį (be paskutinio žodžio) iš knygos 14 puslapio: „*Ant lengvo debesies, iš tolimos šalies nusileido į Žemę...*“. Sakome: „*Pasiklausykime muzikos ir pagalvokime, kas nusileido į žemę?*“

Paleidžiame prie knygos pridėto kompaktinio disko 19 įrašą – „*Vienaragio pasirodymo šokis*“.

Išklausome vaikų atsakymus.

Atverčiame knygos 14 puslapį, skaitome visą sakinį iš naujo (su pabaiga).

Skaitome kitą sakinį: „*Pasaulio žvėrių šeimynoje tokio žvėries dar niekas nebuvo regėjęs. Jis buvo keistas. Nei gražus, nei negražus, nei baidus, nei nebaidus, bet keistas.*“



Pasiūlome vaikams pasirinkti baltą ar pastelinės spalvos A4 formato popieriaus lapą ir piešimo priemones.

Toliau skaitome knygos tekstą (15 psl.):
„Su liūto uodega ir karčiais liūto, su ožio jis barzda, kanopom antilopės, ant jo galvos tik vienas ragas, jis – Vienaragis.“

Įtraukiame vaikus į diskusiją, kokiais išvaizdos bruožais pasižymi vienaragis.

Pedagogas moderuoja diskusiją; jei vaikai *neišgirdo* skaitinio, jį dar kartą pakartoja-me, vaikams pabrėždami, kad pasisteng-tų išgirsti tekstą. Dar kartą paklausiamo, kokiais išvaizdos bruožais pasižymi viena-ragis.

Kviečiame vaikus nupiešti *niekur neregėtą žvėrį – vienaragį*. Primename, kad *viena-ragis nusileido į žemę ant lengvo debesies*, pasiūlome prisiminti debesį, matytus kieme.

Kol vaikai piešia, leidžiame muziką iš knygoje esančio kompaktinio disko – įrašus Nr. 19 arba Nr. 6.

Kai vaikai nupiešia vienaragius, paprašome juos pristatyti grupės draugams, papasakoti apie savo piešinius.

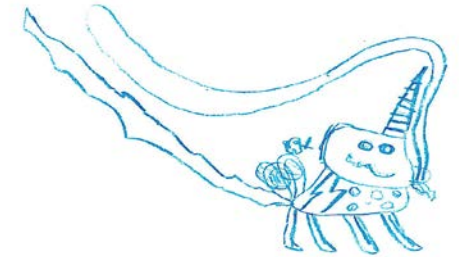
Parodome vaikams knygoje pateiktą dailininko G. Pranckevičiaus iliustraciją (14 psl.).



Marija, 4 m.



Gabrielius, 6 m.



Jonas, 4 m.



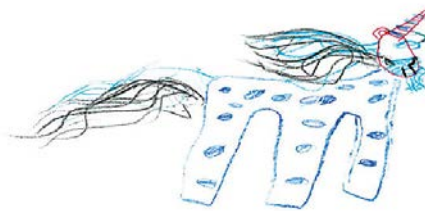
Augustė, 4 m.



Benediktas, 5 m.



Matas, 5 m.



Dagnė, 5 m.



Pranas, 5 m.



Teresė, 4 m.



Aleksandra, 5 m.



Sofija Marija, 4 m.



Augustė, 4 m.

Kitą dieną toliau skaitome knygą (20 psl.):
„Vienaragis pasakoja apie savo tolimą šalį ant debesies: aš nukritau nuo debesies, iš tolimos ir nuostabios šalies...“

Pedagogas nustoja skaityti ir pakviečia vaikus pafantazuoti, kokia nuostabi ir tolima yra vienaragio šalis. Kiekvieno vaiko žodžius pedagogas užrašo ant lapo, kur vaikas nupiešė vienaragi.

- Kai pusė grupės vaikų papasakoja apie tai, kaip jie įsivaizduoja vienaragio šalį, pakviečiame vaikus pašokti vienaragio šokį (pagal knygoje esančio kompaktinio disko įrašą Nr. 6).
- Savo pasakojimus tęsia likusi grupės dalis.



Emilija, 6 m.



Gabrielė, 6 m.

„Rojaus obuolių viduje
 vietoj sėklyčių – saldai-
 niukai, o vietoj baltos
 dalies – karamelė.“
 (Gabrielė, 6 m.)

„Rojus – kur daug žmo-
 nių ir jie elgiasi gražiai.
 Ten yra ir kioskelių, ir
 parduotuvių.“ (Emilija,
 6 m.)

„Rojus yra kažkokia
 gera šalis. Jis gali būti
 bet kur. Ten visi gražiai
 gyvena. Nemeluoja, ne-
 simuša, nesimaivo, nėra
 patyčių.“ (Pijus, 6 m.)

„Rojuje yra labai gražu,
švaru ir gera gyventi.
Rojus gali būti nebūtinai
danguje. Rojus gali būti,
kur pats susikuri. Net
namie, net palapinėje su
termosu ir sumuštiniais.“
(Gabrielė, 6 m.)

„Tolimoj šalyje debesys
yra lyg šviesiai žalios
plytelės.“ (Benas, 5 m.)



Matas, 5 m.



Vakarė, 5 m.

„Rojuje obuoliai auga.“
(Gabrielė, 6 m.)

„Rojuje gali būti šoko-
ladinis obuolių kvapas.“
(Kęstutis, 5 m.)

„Rojus... yra daine-
lė apie rojų.“ (Pijus,
6 m.)



Pasidžiaugiamė vaikų pasakojimais ir atskleidžiame, kaip knygoje parašyta, kur gyvena vienaragis (20 psl.): „*Ten rojaus sodai kvepia obuoliais, ten pievos, nusagstytos perlais dideliais, upeliuose gyvena žuvis sidabrinės, kalneliais laksto avys purpurinės.*“

Pakviečiame padiskutuoti:

- Paklausiamė vaikų, kaip jie mano, kas yra rojus; padiskutuojame apie kvapus. Galime pasiruošti krepšį obuolių, duodame vaikams jų pauostyti, perpjauname, pasiūlome paragauti ir apibūdinti skonį. Koks kvapas jiems patinka?

- Paklausiamė apie Lietuvos pievas: kas jose auga, kokios spalvos vyrauja, kokie kvapai? Ką gali reikšti žodžiai: „*pievos, nusagstytos perlais dideliais*“? Ar Lietuvos pievos nusagstytos perlais? Pedagogas gali prisiminti, kad rasos lašelis ant žolės lapo, apšviestas saulės, atrodo kaip perlas, tik mažas.
- O ar Lietuvos ežeruose gyvena sidabrinės žuvis?
- Kokia spalva yra *purpurinė*?

Einame į kiemą ir ieškome skirtumų ir panašumų tarp mūsų ir vienaragio žemės.

Vaikai apie obuolių kvapą:

Kvepia rožėmis. (Emilija, 6 m.)

Kvepia žole. (Benas, 5 m.)

Man tai kvepia cukrumi ir ledais. (Jonas, 5 m.)

O man kvepia baltai, šaltumu šalta. (Meda, 5 m.)



Trečią dieną knygą toliau skaitome nuo 20 puslapio, kuriame kalbama apie „stebuklingoj šalyje likusius 3 draugus: drakoną, vėžlį ir feniksą“.

Iš anksto pasiruošiame informacijos apie drakonus, vėžlius ir feniksus. Pakviečiame vaikus informacijos ieškoti grupėje esančiose knygoje.

Draugystei su kiekvienu iš šių veikėjų galima skirti visą dieną ar net savaitę. Kalbėti ne tik apie fizines, bet ir apie vidines (žmogaus) savybes: stiprybę, išmintį.



VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Tai – ilgalaikė veikla, ji gali trukti mėnesį ar ilgiau.
- Knygos „Vienaragio mįslė“ skaitymas yra pristatytas kaip lėto skaitymo pavyzdys. Tokiu būdu galima tęsti šios knygos skaitymą, pažinti su kitais knygos veikėjais; taip pat galima skaityti ir kitas knygas.
- Kitos galimos temos, lėtai skaitant knygą „Vienaragio mįslė“:
„Afrikos kaimas“ (16 psl.); „Liūtas – žvėrių karalius“ arba „Karalystė ir karalystės tvarka“ (18 psl.); ekologinės temos: „Kodėl ežeras užanka?“ (22 psl.), „Kodėl miške kyla sausra?“ (24 psl.), „Kodėl tvyro amžina naktis“ arba „Kodėl negieda paukščiai?“ (26 psl.); „Gyvybės medis“ arba „Vaivorykštė“ (28 psl.); „Koncertas“ arba „Filharmonija“ (4 psl.); „Muzikos instrumentai“ (8 psl.); „Skambantys paveikslai“ (6 psl.); „Kaip elgtis koncerte arba teatre“ (10 psl.).



Lėtas skaitymas padeda pagilinti žinias, atrasti, suprasti, susipažinti su naujais dalykais, savyje pažadinti kūrybingumą; tekste atrasti naujų plotmių. Lėtai – tai nereiškia mažiau, dažnai tai reiškia kokybiškiau. Tai galimybė keliauti laiku, po fantazijų pasaulį; tai galimybė skaityti ir išsi-kalbėti, suprasti vieniems kitus. Toks skaitymas padeda ugdyti vaiko savi-vertę, plėsti žodyną ir geriau pažinti pasaulį.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas geranoriškai veikia kartu su grupės draugais, siūlydamas savo ar priimdamas kitų vaikų sumanymą, fantazuodamas? (7)
- Ar laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia, laikydamasis perprastų kalbos taisyklių? (8)
- Kaip vaikas pateikia atsakymą (pavieniais žodžiais, rišliais sakiniais)? (8)
- Ar geba išklausti draugą? (7)
- Ar supranta pedagogo perskaitytą tekstą? (8)
- Ar domisi veikla, užduoda klausimus? (17)
- Ar pasitelkdamas fantaziją sukuria naujų idėjų? (17)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Nedrąsius ir aktyvius vaikus išklauskime pirmus; aktyviam vaikui pasiūlykime daugiau užduočių.
- Vaikui, kuris nenori įsitraukti į veiklą, leiskime išklausti visus draugus ir pačiam atsakyti paskutiniam.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Vienaragio mįslė. Muzikija, 2016.

Cory Silverberg. *Kaip atsiranda vaikai*. Versus Aureus, 2013.

J. Marcinkevičius. *Grybų karas*. Alma Littera, 2010.

N. Marčėnaitė. *Lėlė*. Tyto alba, 2011.

V. Šukytė. *Stebuklų pripoškėjęs pasaulis*. 700 eilučių, 2015.

Q. Greban. *Kai aš užaugsiu*. Debesų ganyklos, 2018.

G. Decurgezas. *Kai pažvelgsi į viršų*. Dvi tylos, 2020.

K. Yamada, G. Barouch. *Galbūt*. Apkabink mėnulį, 2020.

Antoine de Saint-Exupery. *Mažasis princas*. Alma littera, 2020.

Knyga pedagogui:

E. Teixidor. *Skaitymas ir gyvenimas*. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2014.

9

SKAMBANTI KNYGA

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 4 žingsnis: atpažįsta kitų žmonių emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų žmonių emocijas ir jausmus.
5 žingsnis: atpažįsta jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. 6 žingsnis: pradeda kalbėti apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.
4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. 5 žingsnis: vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais.
7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 6 žingsnis: rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja.
8. SAKY TINĖ KALBA. Klausymasis. 6 žingsnis: supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių reikšmę. Kalbėjimas. 6 žingsnis: kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą.
9. RAŠY TINĖ KALBA. Skaitymas. 6 žingsnis: pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties.
12. MENINĖ RAIŠKA. Muzika. 6 žingsnis: klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių; dalyvauja taikant aktyvaus muzikos kūrimo metodą; čia ir dabar kuria judesius muzikai. Vaidyba. 6 žingsnis: žaisdamas muzikinius žaidimus, perteikia veikėjo mintis, emocijas.

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
bendravimo
sala



- Kas yra meilė?
- Kas nutinka, kai žmogus įsimyli?
- Ar galima mylėti per daug?
- Kaip jautiesi, kai tave valdo kitas žmogus?
- Ar žmogus gali tapti gyvūnu, augalu, daiktu?
- Kaip atrodome, kai pykstame?
- Kas vyksta mano viduje, kai išgirstu blogus žodžius apie save?



Emocijos, jausmas, virsmas (tapsmas), kompozicija, koncertas, užgauliojimas, patyčios, autoportretas, kūrinys, žiopčioti, kompozitorius.



F. Davido ir S. Eidrigevičiaus knyga „Berniukas ir jo mylinti širdis“; garso aparatūra, popieriaus lapai, piešimo priemonės, didelis veidrodis, maži veidrodėliai, pirkinčių maišeliai, įvairūs buities įrankiai, varpelis, švilpynė.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Meilės deivės Mildos diena – gegužės 13 d.



ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Pakviečiame vaikus susėsti arčiau ratuku, papasakojame apie senovės lietuvių deivę Mildą: kur gyveno, kaip atrodė, kiek vaikų turėjo, ką mėgo veikti, kaip ji keliaudavo ir kt.

Parodome knygos „Berniukas ir jo mylinti širdis“ viršelį (dar nesakome pavadinimo), pradedame diskusiją: *ką vaikai čia mato, ką tai gali reikšti, koks pavadinimas galėtų būti tinkamas šiai knygai?* ir pan.



„Tai širdis. Viena pusė didesnė. Raudona – arterinis kraujas, mėlyna – veninis. Kraujagyslės būna mėlynos ir raudonos spalvos.“
(Matas, 6 m.)

„Mėlyna – tai šalta, o raudona – karšta.“ (Mykolas, 5 m.)

„Žmogaus galva. Dvi galvos.“ (Mona, 5 m.)

„Gal čia berniukas ir mergaitė. Mergaitė – mėlyna, berniukas – raudonas. Man patinka raudona spalva.“
(Natas, 5 m.)

„Gal pas berniuką mažiau plaukų, o pas mergaitę – daugiau. Dar matau, kad vienas žemesnis, o kitas – aukštesnis.“ (Mykolas, 5 m.)



Pasidžiaugiamo vaikų idėjomis, mintimis ir pristatome knygą. *Knygos autorius Francois Davidas knygą pavadino „Berniukas ir jo mylinti širdis“.*

Atverčiame pirmą knygos lapą ir skaitome tekstą: *„Kartą gyveno jautrus ir švelnus berniukas, kuris turėjo labai didelę širdį. Tokią didelę, kad negalėjai atsistebėti: toje širdyje plakė ne viena širdis.“*

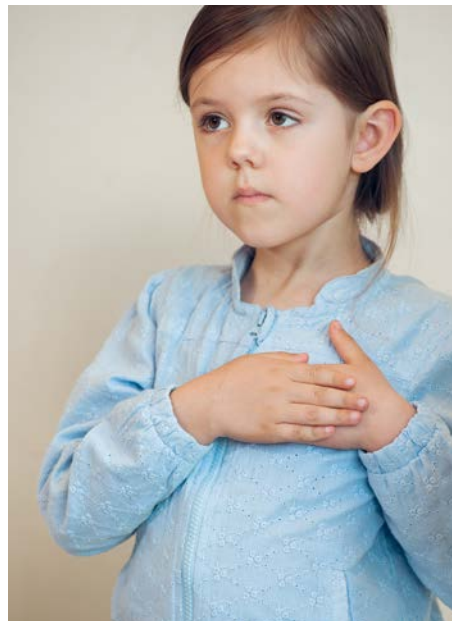
Pagal Roberto Šumano (*Robert Shumann*) pjesę fortepijonui „Svajonė“ (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 1) rankomis ore piešiame dideles ir mažas širdis. Vaikai kartu su pedagogu sugalvoja 4 dalių kompoziciją. Vaikus galime suskirstyti po keturis. Kiekviena grupelė gali sukurti savo kompoziciją.

Pakartojame tekstą: *„Kartą gyveno jautrus ir švelnus berniukas, kuris turėjo labai didelę širdį. Tokią didelę, kad negalėjai atsistebėti: toje širdyje plakė ne viena širdis.“*

Pakviečiame vaikus padiskutuoti: *ką reiškia „didelė širdis“? Kaip vienoje širdyje gali plakti daug širdžių?*

Mokytoja fiksuoja vaikų mintis.

Paleidžiame R. Šumano pjesę fortepijonui „Svajonė“ (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 1) ir pasiūlome vaikams nupiešti tai, apie ką diskutavome.



Kitą kartą (po dienos ar savaitės) dar kartą perskaitome knygos pirmajame puslapyje parašytą tekstą: „Kartą gyveno jautrus ir švelnus berniukas, kuris turėjo labai didelę širdį. Tokią didelę, kad negalėjai atsistebėti: toje širdyje plakė ne viena širdis.“ Paleidžiame R. Šumano pjesę fortepijonui „Svajonė“ ir ore piešiame širdis.

Verčiame kitą puslapį, skaitome: „Kai Tristanas įsimylėjo, jis niekaip negalėjo tos meilės nuslėpti. Atrodė, ims ir praris mylimąją akimis. Bet atėjo metas, kai mergaitei visa tai įgriso: „Tu mane per daug myli! Aš nebegaliu!“ – tarė jinai. „Ar galima mylėti per daug?“ – svarstė Tristanas.“

Pasiūlome pažaisti akių kontakto žaidimą: du vaikai atsisėda vienas priešais kitą (metro atstumu), mokytoja su vaikais skaičiuoja, kiek ilgai jie žiūrės vienas kitam į akis. Pralaimi tas, kuris pirmas nusuka žvilgsnį nuo draugo akių.

Pasiūlome dar vieną žaidimą – „Veidrodis“: vaikai pasiskirsto poromis, vienas yra „žmogus“, o kitas – „veidrodis“. „Veidrodis“ stebi „žmogų“ ir stengiasi tiksliai atkartoti jo judesius.

Berniukai atkartoja mergaičių judesius pagal Klodo Debiusi (Claude Debussy) pjesės „Mergaitė lino spalvos plaukais“ muziką, kurią atlieka fortepijonas, o berniukus mergaitės atkartoja, kai tą pačią pjesę atlieka violončelės (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 2).



Galime neskirstyti vaikų poromis – mergaitė, berniukas, bet suskirstyti juos į dvi grupes: „veidrodis“, „žmogus“. Tuomet sutarkime ženklą (pvz., suplojame, suskamba varpelis ar kt.). Mokytojui davus sutartą ženklą, vaikai apsieičia vaidmenimis.

Pakartojame tekstą: „Kai Tristanas įsimylėjo, jis niekaip negalėjo tos meilės nusiėpti. Atrodė, ims ir praris mylimąją akimis. Bet atėjo metas, kai mergaitei visa tai įgriso: „Tu mane per daug myli! Aš nebegaliu!“ – tarė jinai. „Ar galima mylėti per daug?“ – svarstė Tristanas.“ Surengiame diskusiją: ar galima mylėti per daug? Ką gali reikšti posakis „praryti akimis“?



Kitą kartą (po dienos ar savaitės) skaitome istoriją nuo pradžių iki trečio atvarto (susitikimas su marionete): skaitydami kiekvieną istoriją, pakartojame jau žaistus muzikinius žaidimus. Perskaitome tekstą apie marionetę ir Tristaną.

Aptariame, kas yra marionetė: galime pažiūrėti vaizdo įrašą apie marionetes, kaip jos juda (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 3), pažiūrėti nuotraukų ir pan.

Pakviečiame vaikus parinkti muziką marionėčių judėjimui (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 3) ir pasiūlome vaikams judėti, kaip juda marionetės.

Pasiūlome dar vieną žaidimą: vaikai pasiskirsto poromis: vienas – „lėlė marionetė“, kitas – „lėlininkas“, kuris ją valdo. „Lėlė“ nejuda, prie jos prieina „lėlininkas“ ir tarsi kelia nematomą siūlą, pavyzdžiui, laikantį ranką, „lėlė“ kelia ranką; „lėlininkas“ kelia nematomą siūlą, valdantį koją, „lėlė“ kelia koją ir pan. Fone skamba žinomo džiaz muzikanto Čiko Korijos (Chick Corea) pjesė „Vaikų daina“ (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 3). Vėliau vaikai apsikeičia vaidmenimis.

Dar kartą perskaitome Tristano ir marionetės istoriją ir užduodame diskusijos klausimus: „Ar tau buvo lengva būti marionete? Ar lengva paklūsti draugui? Kaip tu jauteisi?“ ir kt.

Pakviečiame pasidaryti savo lėles marionetes (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 3).



Kitą kartą (po dienos ar savaitės) verčiame kitą puslapį, skaitome tekstą apie Tristano virsmą *asiliuku*.

Pakviečiame padiskutuoti: *ar žmogus gali pavirsti gyvūnu? Kaip elgiasi žmogus, kai pavirsta gyvūnu?* Diskusijai plėtoti pasirengiame frazeologizmu, kuriais gretinamas žmogaus ir gyvūno elgesys. Pavyzdžiui: *žvengia kaip arklys; vilkas avies kailiu, nebūk asilo brolis* ir pan.

Klausomės Š. K. Sen-Sanso (Charles Camille Saint-Saens) pjesės „*Personažas ilgomis ausimis*“ iš ciklo „*Žvėrių karnavalas*“ (žr. „*Naudingas nuorodas*“, Nr. 4).

Paklausiamo: *ką vaikai girdėjo, kaip apibūdintų muziką, koks instrumentas grojo, ar primena gyvūno ir kokio gyvūno garsą?* ir pan. Laukiame atsakymo „*asilas*“.

Aptariame asilo ypatybes: užsispyręs, išstvermingas, stiprus, garsiai bliana.

Pakviečiame dar kartą pasiklausyti šios muzikos ir pavaizduoti asilo ausis: keliamo rankas į viršų ir neskubėdami leidžiame žemyn. Muzikai greitėjant, judesiai taip pat greitėja.



Verčiame kitą puslapį (kitą dieną ar savaitę), skaitome tekstą apie Tristano virsmą *katinu*.

Pasiūlome „tapti katinais“ arba elgtis, kaip elgiasi katinai: pirma, visi drauge vaidina *katinus*, vėliau – kiekvienas individualiai prieš grupę prisistato kaip katinas arba pristato savo, kaip katino, murkimą (kniaukimą). Pristatome išskirtinę katę, mėgstančią groti pianinu (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 5).

Kviečiame šokti *kates ir peles* pagal E. Grygo (Edvard Grieg) „*Norvegų šokį Nr. 2*“ (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 5). Vaikus suskirstome į dvi grupes: vieni – pelės, kiti – katinai. 1 dalis – katinai: tingūs, lėtai judantys, norintys miego; pirmosios dalies pabaigoje katinai užmiega (vaikai atsigula ant žemės, vaidina miegančius katinus). 2 dalis – labai greita muzika. Pasirodo pelės, jos bėgioja greitai, mažais žingsneliais. Peles vaidinantys vaikai turi atidžiai klausytis muzikos, nes muzikai netikėtai pasibaigus, katinai nubus, ir pelės turi spėti pabėgti į savo urvelius. 3 dalis – katinai atsibunda, lėtai vaikšto, ražosi. Pabaiga.



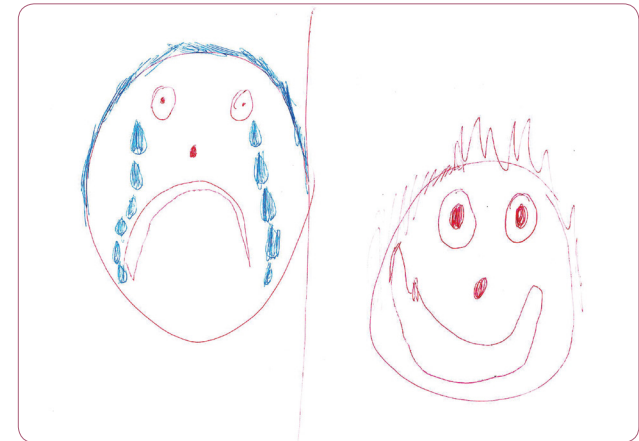
Kitą dieną vėl šokame *kates ir peles* pagal E. Grygo „Norvegų šokį Nr. 2“ (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 5). Po jo žaidžiame antonimų žaidimą „Susitiko dvi katės“. Vaikai suskirstomi į dvi grupes: kas ištraukia baltą popierėlį – balta katė, kas juodą – juoda katė. Paaškiname žaidimo taisykles: juoda katė viską daro ir sako priešingai, nei balta katė, pavyzdžiui, „baltos katės“ grupė sako: „Šviesu“, „juodos katės“ sako: „Tamsu“ ir pan.



Natas, 5 m. „Nykštukas – milžinas“



Matas, 6 m. „Didelis ir mažas dinosauros“



Vakarė, 6 m. „Liūdnas – linksmas“



Vakarė, 6 m. „Diena – naktis“



Mona, 5 m. „Didelis – mažas“



Mona, 5 m. „Žiema – pavasaris“

Kitą kartą (po dienos ar savaitės) skaitome visą knygos tekstą ir sustojame prie istorijos apie Tristano virsmą tulpe.

Kalbame apie gėles: *koks dabar yra metų laikas; kokios gėlės žydi; kokios gėlės vaikams patinka, kokias dažniausiai dovanoja* ir pan. (daugiau medžiagos apie gėles galima rasti knygoje „Pasaulis be sienų“, dalyje „Sėjau rūtą, sėjau mėtą, sėjau lelijėlę“).



Pažiūrime filmą apie gėlės (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 6).

Tęsiame diskusiją: *koks yra „švelnus judesys“, kaip judesiu galime atvaizduoti augalus* ir pan.

Klausomės P. Čaikovskio „Gėlių valso“ iš baletu „Spragtukas“ (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 6) ir leidžiame vaikams improvizuotai šokti gėlių šokį.

Pasiūlome pažiūrėti jau sukurtas „Gėlių valso“ choreografines kompozicijas (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 6).

Pakviečiame vaikus susiskirstyti į grupes ir grupelėse sukurti „Gėlių valso“ kompoziciją.



Kitą kartą (po dienos ar savaitės) skaitome visą knygos tekstą ir sustojame prie istorijos apie Tristano virsmą krepšiu bulvėms nešti.

Pakviečiame padiskutuoti tema „Ar galima juoktis iš žmogaus išvaizdos?“.

Pasiūlome vaikams sukurti muziką iš pirkinų maišelių (prieš tai susitarę, kad vaikai atsineš įvairios tekstūros maišelių):

jais plevėsuoti, mušti į grindis, trinti tarp rankų ir pan. Įsiklausome į vaikų pasiūlymus.

Galime pasižiūrėti grupės STOMP koncerto ištrauką (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 7).

Pasiūlome vaikams sukurti muzikos grupę: mokytoja muša ritmą, vaikai groja maišeliais ir kitais buities daiktais.



Kitą kartą (po dienos ar savaitės) skaitome visą knygos tekstą ir sustojame prie istorijos apie Tristano virsmą besišypsančia, draugiška burna.

Paprašome vaikų, kad jie pajudintų savo lūpas – pažiopčiotų.

Pabandykime lūpų judesiais atskleisti įvairias emocijas (pyktį, džiaugsmą, liūdesį, pasibjaurėjimą, nustebimą, baimę ir kt.).

Pakviečiame žaisti žaidimą: vienas vaikas judindamas lūpas vaizduoja pasirinktą emociją, o grupės draugai ją bando atspėti.

Jei vaikai susidomi, pasiūlome trumpą pokalbį apie burnos ertmę ir organus.

Parodome vaikams, kaip burna galima kurti muziką – *bytboxą* (angl. *beatbox*) – burna pamėgdžioti mušamuosius instrumentus (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 8).

Bandome patys burna kurti ritmus.



Kitą kartą (po dienos ar savaitės) skaitome visą knygos tekstą ir sustojame prie istorijos apie Tristano virsmą lūpomis.

Pakviečiame padiskutuoti apie žmogaus išvaizdą: *koks yra padorus žmogus? Ar galima juoktis iš kito žmogaus išvaizdos? Ar galima smerkti žmogų, jei jis atrodo ne taip, kaip visi? Ar kas nors yra pasijuokęs iš jūsų išvaizdos? Ar jūs esate pasijuokę iš kito žmogaus išvaizdos? Ar galima žmogų vadinti baidykle?*

Pakviečiame žaisti žaidimą „Piešinukas-dėlionė“ (žr. „Naudingas nuorodas“).

Pakviečiame padainuoti mėgstamą grupės dainą. Antrą kartą tą pačią dainą pasiūlome padainuoti įsivaizduojant, kad mus kažkas įžeidė (koks tai yra jausmas, tokia emocija ir dainuojame). Ar norėsime dainuoti tai jausdami? Jei ne – sučiaupiame lūpas ir tą dainą atliekame mintyse, nejudindami lūpų. Pasiūlome trečią kartą dainą sudainuoti kitokia emocija. Įsiklausykime, ką siūlo vaikai.





Kitą kartą (po dienos ar savaitės) skaitome visą knygos tekstą ir sustojame prie istorijos apie Tristano virsmą piktai rėkiančiu žmogumi.

Užduodame klausimą: „Ar jūs būnate pikti? Ką norite daryti, kai esate pikti?“

Paleidžiame muziką (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 9) ir leidžiame vaikams *garsiai rėkti*.

Pakviečiame vaikus nupiešti, kaip, jų manymu, atrodo pyktis.

Žaidimas „Audra“. Paprašome vaikų atsigulti ant žemės, paaiškiname, kad paleisime muziką, ir, kai jie pajus muzikoje kylančią audrą, turi atsistoti ir pradėti bėgti; kai audra rimsta – vėl gultis ant žemės (muzikos nuoroda pateikta „Naudingose nuorodose“, Nr. 9).



Kitą kartą (po dienos ar savaitės) skaitome visą knygos tekstą ir sustojame prie istorijos apie Tristano virsmą moterimi.

Galima diskusija apie patyčias, užgauliojimus ar apkaltinimą.

Pažaidžiame žaidimą „Bėga berniukai, bėga mergaitės“. Pedagogas turi du skirtingus instrumentus: varpelį ir švilpynę. Kai pedagogas groja varpeliu – bėga mergaitės, kai švilpyne – berniukai. Veikėjai apsikeičia vaidmenimis: mergaitės „virsta“ berniukais, berniukai – mergaitėmis. Leidžiame muziką (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 10). Kai pedagogas sako: „Bėga berniukai“, tuomet pagal žaidimo taisykles bėga mergaitės, kai pedagogas sako: „Bėga mergaitės“, tada bėga berniukai.



Kitą kartą (po dienos ar savaitės) pažaidžiame žaidimą „Veidrodis“ (aprašytas anksčiau).

Skaitome visą knygos tekstą ir sustojame prie istorijos apie Tristano virsmą savimi (du atvartai).

Visi sustojame prie didelio veidrodžio. Kiekvienas vaikas eina prie veidrodžio, į jį pasižiūri ir įvardija, kokia yra jo *akių ir plaukų spalva, ką jis gali pasakyti apie savo nosį, kuo ypatingas jo veidas* ir kt.

Piešiame autoportretą (rekomenduotina priešais kiekvieną vaiką pastatyti po nedidelį veidrodį. Siūlome iš anksto susitarti su tėvais, kad vaikams įdėtų po kosmetinį veidrodėlį).

Kiekvienas vaikas aptaria savo kūrinį.

Pasikalbame tema „*Ką reiškia būti savimi?*“.

Paprašome vaikų įvardyti, *kas jiems labiausiai patinka savyje. Koks yra mano talentas? Ką aš gebu geriausiai? Kas man labiausiai sekasi?*

Paleidžiame muziką (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 11) ir paprašome vaikų šokio judesiais pavaizduoti tai, ką jie mėgsta veikti ar kas jiems patinka. Šokiui pasibaigus jų mintis užrašome.





VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Norint suprasti „Veidrodžio“ žaidimą, siūlome prieš projektą pažaisti atskirai. Pradžioje visi drauge galime bandyti atkartoti pedagogo iš Izraelio judesius (žr. „Naudingas nuorodas“, Nr. 2). Vėliau atkartojame vieni kitų judesius: vienas vaikas yra „žmogus“, o visi kiti – jo judesių „veidrodžiai“.
- Kalbėdami apie asilą, pasižiūrėkime filmų apie jo elgseną, išskirtinį bliovimą. Klausydamiesi muzikos, sekime, skaitykime specialiai vaikams sukurtą partitūrą (žr. nuotrauką).
- Grupėje galime pasikabinti emocijų pažinimo plakata – *emometrą* – ir jį panagrinėti.
- Susipažinkime su šios knygos dailininko S. Eidrigevičiaus kūryba, ją patyrinėkime: tapkime dailininkais ir pieškime arba pasidarykime kaukių, bandydami taikyti S. Eidrigevičiaus stilių.
- Pažiūrėkime filmų ar filmukų apie emocijas (žr. „Naudingas nuorodas“).



Ši veikla skirta padėti vaikui suprasti savo ir kito žmogaus jausmus bei emocijas: pirmosios meilės džiaugsmas ir nusivylimas, liūdesio pajautimas ir išgyvenimas, pykčio valdymas, bandymas suprasti, kas yra pasibjaurėjimas, pajusti nuostabą.

Smalsumas skatina naujų patirčių ir atradimų poreikį. Pažindamas įvairias situacijas, vaikas išsiugdo teigiamo rezultato nuostatą – viltį; išmoksta įveikti kompleksus ir nepasitikėjimą savimi, atrasti kiekvieno žmogaus grožį; veikla ugdomas kritinis vaiko mąstymas – gebėjimas susidaryti savo nuomonę.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas atpažįsta savo ir kito žmogaus emocijas? (3)
- Kaip apibūdina savo emocijas? (3)
- Ar kalbėdamas vartoja antonimus? (8)
- Ar ir kaip dirba su komanda? (7)
- Ar supranta ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties? (8)
- Ar supranta vartojamas metaforas? (8)
- Ar kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, svarstymus? (8)
- Ar geba tiksliai atsiminti ir atkartoti jam rodomus judesius? (12)
- Ar džiaugsmingai ir energingai kuria savo improvizacijas apie muziką? (12)
- Ar kalba apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas? (3)
- Ar jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmis? (4)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Vaikai gali nesuprasti perkeltinės reikšmės, metaforas gali suprasti tiesiogiai.
- Siūlome prieš šį projektą vaikus supažindinti su metaforomis, frazeologizmais. Jeigu matyti, kad vaikai vis tiek nesupranta, padirbėti su jais individualiai (gali prireikti spec. pedagogo, logopedo pagalbos, galime paprašyti tėvų padėti).

NAUDINGOS NUORODOS

Straipsnis apie pirmąją meilę ikimokykliniame amžiuje:



Žaidimas „Piešinukas-dėlionė“:



Informacija apie patyčias ikimokykliniame amžiuje:



www.dramblys.lt – socialinė iniciatyva, kuria siekiama, kad Lietuvos švietimo sistemoje ir ugdymo procese atsirastų daugiau dėmesio emocinio intelekto ir socialinių emocijų kompetencijų lavinimui.

Kaip pasigaminti marionetę:



R. Balsys. *Meilės deivės Mildos autentiškumo klausimu*. Logos 69, 133–140:



R. Balsys. *Visa tiesa apie deivę Mildą*:



V. Daraškevičius, A. Brėkšta. *Mildos šventė*:



NAUDINGOS NUORODOS KIEKVIENAM KNYGOS ATVARTUI

1. ŠIRDIS

R. Šumanas, „Svajonė“, iš ciklo „Vaikų scenos“, op. 15, Nr. 7 (R. Schumann „Träumerei“, „Kinderszenen“ No. 7, op. 15 *Scenes from Childhood*):



2. MEILĖ

„Veidrodžio“ žaidimas. Atkartokime mokytojos iš Izraelio Širos Meler judesius. Skamba žydų chasidų melodija (kompozitorius N. Shariff), kurią klarnetu pagros G. Feidman:



K. Debiusi. „Mergaitė lino spalvos plaukais“ (C. Debussy, *La fille aux cheveux de lin*). Fortepijonas:



violončelės:



3. VIRSMAS MARIONETE

Prancūzų liaudies daina „Mažosios marionetės“ (pranc. *Les Petites Marionnettes*):



M. Džonsas. „Marionetės“ (Martin Jones. *2 Pieces, Op. 29: No. 2, Marionette*):



Č. Korija. „Vaikų daina“ (Chick Corea. *Children Song No. 1*):



P. Čaikovskis. Kinų šokis iš baletu „Spragtukas“ (P. Tchaikovsky - *Chinese Dance - The Nutcracker Suite*):



Kaip juda marionetės:



Kaip pasigaminti marionetę:

šuniuką:



klouną:



4. VIRSMAS ASILU

Š. K. Sen-Sansas. „Žvėrių karnavalas“. „Personažas ilgomis ausimis“ (Saint Saens: *Carnival of the Animals, Personnages a Longues Oreilles, Person with Long Ears*):



Asilo bliovimas:



5. VIRSMAS KATINU

E. Grygas. „Norvegų šokis“ (E. Grieg. *Norwegian Dance Nr. 2. H. 264*).

Orkestras:



Fortepijonas:



CATcerto. ORIGINAL PERFORMANCE. Mindaugas Piecaitis, *Nora The Piano Cat*:



6. VIRSMAS GĖLE

Vaizdo
filmas,
kaip juda
augalai:



Vaizdo
filmas, kaip
skleidžiasi
gėlių žiedai:



P. Čaikovskis, Londo-
no simfoninis orkes-
tras (P. Tchaikovsky -
Waltz of the Flowers):



Ištrauka iš Niujorko
miesto baletu (*New
York City Ballet*)
pasirodymo:



Ištrauka iš kino filmo
„Pelenė“, puotos scena.
Skamba P. Čaikovskio
muzika:



7. VIRSMAS MAIŠU

Grupės STOMP
koncertas:



Kūno
perkusija:



Kūno
perkusija:



8. VIRSMAS BURNA

Apie bytbokšą ir
bytbokso pamokos:



Bytbokso meistras
Poolpo Joseph:



9. VIRSMAS PIKTU VYRIŠKIU

Muzika pasiklausyti: R. Vagneris.
„Valkirijos“ (R. Wagner, *Die Walküre
Prelude*):



Dž. Rosinio operos „Vilhelmas
Telis“ uvertiūra (G. Rossini, *William
Tell Overture: The Storm*):



Muzika šokti pagal roko grupės
pasirodymą: *Ram Jam - Black
Betty*:



10. VIRSMAS MOTERIŠKE

*The Dillards -
Banjo in the Hollow*:



*The Dillards -
Deulin' Banjo*:



*Bluegrass banjo -
country banjo*:



11. VEIDRODIS TUŠČIAME KAMBARYJE

F. Šubertas (F. Schubert). *Serenade No. 4 D 957*

F. Listo (F. Liszt) aranžuotę fortepijonu groja V. Chaimovich:



Atlieka
orkestras:



Yiruma. *River
Flows in You*:



ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- *Kalbos spintelė*
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
 - „Aš“ – matomas ir nematomas
 - ***Kalbos ir knygos gėlmė***
 - *Žalioji pieštukas*
 - *Energijos upė*
 - *Dėlioniu kilimas*
 - *Pasaulis be sienų*
 - *Kūrybiniai dialogai*
 - *Mokymosi veidrodis*
 - *Realybių žaismė*
- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlioniu kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.



„Skaitymo džiaugsmas patiriamas tik tada, kai skaitymas virsta kūryba, kai knyga leidžia pritaikyti skaitytojo gebėjimus. Geriausios knygos yra tos, kurios skaitytojui palieka erdvės kurti.“ (Emili Teixidor)

Žinoma, kad skaitančių vaikų smegenys vystosi sklandžiau, jų kalba yra laisvesnė, o reakcija į pasaulį – kūrybiškesnė. Kuo daugiau skaitome, tuo daugiau suvokiame ir patiriame, tampame sąmoningesni, aprėpiame daugiau pasaulio – visa tai gebame išreikšti sklandžia kalba (pagal Maryanne Wolf).